

Conf. univ. dr. Sergiu Bălătescu

Universitatea din Oradea

www.sergiubaltatescu.info

Calitatea vieții

Curs 1.

Conceptualizări ale calității vieții

Oradea, februarie 2009

Calitatea vieții

- ▶ se referă la "caracterul mai mult sau mai puțin "bun" sau de "satisfăcător" al vieții oamenilor.
- ▶ concept complex, cu multiple laturi.
- ▶ deși folosit în viața de zi cu zi, nu întrunește o definiție unanimă a specialiștilor.
- ▶ folosit în numeroase discipline precum literatură, filosofie, geografie, științele mediului, medicină, economie, advertising, psihologie, sociologie.

Calitatea vieții

- ▶ "Filosofii nu s-au pus de acord asupra unei definiții a calității vieții, iar în practica măsurări empirice a calității vieții vedem comparații dintre pere și mere" (Veenhoven 2000).
- ▶ Concept "amorf" (Bowling 1999)

Calitatea vieții

- ▶ Entitate vagă și eterică, ceva de care mulți vorbesc, dar nimeni nu știe prea clar ce să facă cu ea" (Campbell et al. 1976).
- ▶ Cel mai multidisciplinar termen aflat în uzul curent (Farquhar 1995)
- ▶ Este atât de prost întrebuințat încât ar trebui exclus din dicționar (Annas 1990)

Definiții

- ▶ "condițiile necesare pentru fericire" - McCall (1975)
- ▶ "satisfacție subiectivă" - Terhune (1973)
- ▶ "potențial adaptativ" - Colby (1987)
- ▶ "importanță capitală acordată vieții" - Jolles and Stalpers (1978)

Definiții

- ▶ “outputurile” corespunzătoare “inputurilor” de domeniul fizic și spiritual (Liu 1974);
- ▶ “gradul în care o persoană își îndeplinește scopurile în viață” (Cella and Cherin 1987),
- ▶ "efectul dezirabil al politicilor și programelor" -Schuessler & Fisher (1985)
- ▶ "semnificație pentru om a vieții sale" (Zamfir 1993).

De ce nu avem o definiție universală?

Dissart (2000):

1. procesele psihologice relevante experienței de calitate a vieții pot fi descrise și interpretate prin intermediul mai multor filtre conceptuale și limbaje
2. conceptul este încărcat cu un important bagaj axiologic
3. conceptul întrupează înțelegerea dezvoltării umane și a proceselor de dezvoltare a indivizilor în cadrul comunităților, ca și întinderea până la care aceste procese psihologice sunt influențate de factori de mediu și de sisteme individuale de valori

Problematizare:

Construcția socială a calității vieții

Edlund and Tancredi (1985).

Înțelesurile atribuite conceptului depind de:

- ▶ poziția individului sau grupului în societate
- ▶ agenda socială și politică

Două opinii

- ▶ Multidisciplinari-tatea conceptului este punctul tare al acestuia (Cummins 2000)
- ▶ O generalitate prea mare a conceptului îi scade puterea analitică. (Veenhoven 1998, 2000)

Analiza conceptuală a calității vieții

- ▶ Întreprinsă de Haas (1999), pornind de la etaloanele date de Walker and Avant

Opt pași:

- ▶ **Selectarea conceptului**
- ▶ **Determinarea scopului analizei**
- ▶ **Identificarea tuturor uzurilor conceptului**
- ▶ **Determinarea atributelor definitorii**
- ▶ **Construcția unui caz-model**
- ▶ **Construcția cazurilor adiționale**
- ▶ **Identificarea antecedentelor și consecventelor**
- ▶ **Definiția referenților empirici**

1. Selectarea conceptului

Perspectiva istorică:

Anii 60

- ▶ Statele Unite, deși în plină creștere economică, se confruntau cu o creștere a violenței, criminalității și dezordinii publice.
- ▶ Creșterea economică nu era suficientă pentru a descrie calitatea vieții. Pentru a judeca bunăstarea unei națiuni erau importanți și indicatorii sociali

Istoric

- ▶ Sursa cercetărilor de calitate a vieții → apariția conștiinței că dezvoltarea economică nu aduce bogăția și fericirea.
- ▶ Dimpotrivă, economia are multe efecte nedorite, ca de pildă degradarea sistemului ecologic.
- ▶ “Politicile calitatea vieții apăreau deci ca un fel de corectiv ale relațiilor social-economice existente” (Zamfir, C., 1990)

4. Atribute defnitorii

- ▶ se referă numai la viața umană
- ▶ este rar folosit la plural
- ▶ este folosit ca un singur termen generic indivizibil al cărui sens trebuie clarificat
- ▶ este dificil de clasificat în vreo categorie aparte de știință socială (Szalai & Alexander 1980)
- ▶ este multidimensional

Întrebări defnitorii

I. Calitatea cărei vieți ?

Umană (dar câteodată și animală).

Individuală, dar câteodată și agregată (ex: calitatea vieții feminine). De obicei ne referim în acest caz la media indivizilor. Uneori se desemnează omenirea ca întreg - calitatea vieții umane.

Ce calitate a vieții ?

Calitatea obiectivă a vieții

Măsurile obiective reprezintă “standardul individual de viață reprezentat de condițiile verificabile caracteristice unei unități culturale” (Evans 1994).

Calitatea subiectivă a vieții

Definită ca “gradul în care viața individuală este percepută ca îndeplinind unele standarde interne, explicite sau implicite” (Evans 1994)

Distincția calitate subiectivă/calitate obiectivă ridică numeroase controverse

Sinteză: CLASIFICAREA PROPUȘĂ DE ZAPF (1984)

	CALITATE SUBIECTIVĂ		
CALI- TATE OB- IEC- TIVĂ		-	+
	-	DEPRIVARE	ADAPTARE
	+	DISONANȚĂ	BUNĂSTARE

ALTE DIHOTOMII ÎN CERCETAREA CALITĂȚII VIETȚII

- ▶ Top-down/Bottom-up
- ▶ Stabilitate/Relativitate
- ▶ Biologism/Sociologism
- ▶ Longitudinale/Transversale
- ▶ Macro-social/Micro-social
- ▶ Intra-cultural/Trans-cultural
- ▶ Calitativ/cantitativ

Exercițiu – jocuri de rol

Obiectiv: identificarea unui

- ▶ Caz-model (înrunește toate caracteristicile conceptului)
- ▶ Caz-limită (toate caracteristicile conceptului sunt întrunite, dar unul sau mai multe sunt “forțate” - de exemplu, prin evaluarea de către celălalt)

Exercițiu – jocuri de rol

- ▶ Caz înrudit (similar cu conceptul studiat, dar nu întrunește toate atributele – de exemplu cuprinde numai o evaluare subiectivă)
- ▶ Caz contrar (exemplu a ceea ce nu este conceptul – QOL a unei persoane moarte)

Exercițiu – jocuri de rol

- ▶ Caz ilegitim (conceptul este folosit, dar într-un mod necongruent cu uzurile general-acceptate – ca atunci când folosim termenul de calitate a vieții pentru a desemna nivelul de viață)

Exercițiu – jocuri de rol

- ▶ consultând o femeie în vârstă aflată de șase luni în stare de moarte cerebrală, fără să răspundă la stimuli și uitată de prieteni și rude într-un spital de recuperare constată că:
- ▶ „Inima ei este în regulă, plămânii sunt OK, rinchii par să funcționeze, iar greutatea ei este stabilă. Cantitatea din tuburile prin care este hrănită este corect calculată. Personalul reușește să-i mențină integritatea pielii.”

Allardt (1993)

A avea o viață bună înseamnă:

- ▶ *A avea*
- ▶ *A iubi*
- ▶ *A fi*

<p><i>A avea</i> (nevoi materiale și nevoi impersonale)</p>	<p>1. Măsuri obiective ale nivelului de trai și condițiilor de mediu</p>	<p>4. Senzații subiective de insatisfacție /satisfacție cu condițiile de viață</p>
<p><i>A iubi</i> (nevoi sociale)</p>	<p>2. Măsuri obiective ale relațiilor cu alți oameni</p>	<p>5. Nefericire /fericire – senti-mente subiective în legătură cu relațiile sociale</p>
<p><i>A fi</i> (nevoi de dezvoltare personală)</p>	<p>3. Măsuri obiective ale relațiilor oamenilor cu a. societatea b. natura</p>	<p>6. Sentimente subiective de alienare/dezvoltare personală</p>

Cele 4 calități ale vieții (Veenhoven 2000)

	<i>Calități externe</i>	<i>Calități interne</i>
<i>Șanse de viață</i>	Trăibilitatea (livability) mediului	Abilitatea de viață (Life-ability) a persoanei
<i>Rezultate ale vieții</i>	Utilitatea vieții	Aprecierea vieții

Cele 4 calități ale vieții (Veenhoven 2000)

- ▶ gradul în care ofertele și cerințele societății se potrivesc cu nevoile și capacitățile cetățenilor.
- ▶ Pornește de la principiul filosofic că o viață trebuie să fie bună pentru mai mult decât ea însăși
- ▶ modul cum aceasta este înzestrată pentru a birui problemele vieții.
- ▶ termenul corespunde “potențialului adaptativ” din psihologie
- ▶ modul cum își judecă indivizii propria viață în mod pozitiv
- ▶ include conceptele de fericire, satisfacția vieții și bunăstare subiectivă

Concluzii

Calitatea vieții este un concept

- ▶ Mult controversat
- ▶ Multidisciplinar
- ▶ Multidimensional

ieșirea din jungla conceptuală presupune:

- ▶ O analiză conceptuală
- ▶ Clasificări elaborate

